

Us eigen taal (6)

Utgongspunten foar in Fryske taalstandert (5)

Yn de lêste fjouwer nûmers fan *Lyts Frisia* (2010/2011) haw ik in stik *of* (ek: *as*; mar wat is de bêste standertfoarm?) sa'n tsien boustiennen levere foar in Fryske-taalstandert. De tendins ta 'normalisearring' fan it Frysk yn wurdboeken is al mear as in ieu oan de gong, mar foar it skriftlike ferkear hat dat spitigermôch jitte (noch) altiten net ta in goed omskreaune en konkretisearre standert laat.¹ Dat is foar guon maatskiplike domeinen lykas it ûnderwiis en it bestjoerlik en juridysk ferkear in behindering. Mar ek de media soene derfan opkneppe. By dat stribjen hawwe wy ien as Douwe Kalma, dy't dêr tige foar krewearre hat, oan ús kant.² Hy hat gjin dien wurk meitsje kinnen. Dat is oan ús en oan ús provinsjale politisy.³ Ik gean sadwaande fierder mei dat stribjen troch it formulearjen fan útgongspunten (en nûmerje wer troch).

Ferfolch reduksjemooglikheden: it minderearjen fan foarms

11. *Folsleine* of *folle* foarms soene ornaris de foarkar krije moatte boppe koartere foarms as dy allegearre binnen de noarm fan goed Frysk falle: wy gean(e)/stean(e); ik ha(w), wy ha(**ww**e), bedstee(d), dûbel(d), strún(d)er, woastenij(e), grip(er)ich, strieën(e) skonken, de gouden(e) brêge, flean(d)erich, keningin(ne), dûnseres(se), groetnis(se), abdis(se), diz(en)ich razernij(e), risping(e), opljeppen(d), mûts(e), iepen(t)lik, njoggent(s)jin(de), dêr'tsto, dy'tsto (nét: dysto), doe'tst; no'tst (nét: noost); wêr'tsto⁴, oftst (net: ofst), ensfh. De folle(re)/lange foarm soe as standertfoarm beskôge wurde moatte.

Lykas grif bekend is, kin de nammefoarm (ynfinityf) fan in grut tal tiidwurden yn it Frysk einigje op *-je*, bygelyks *avensearje* (FW-1,1984)/*avensearje* (FHWB, 2008), *hoopje*, *kuierje*, *meitsje*, *reizgje*, *wenje*. It Hollânsk hat gjin *-je*-tiidwurden. Dêrom steane de Fryske foarms sterk ûnder druk fan der dêrmei ferlykbere Hollânske foarms. 'Ik sakje' wurdt dan *'ik sak' en *'ik avensear' heart 'ik

¹Sjoch ek myn artikeltsjes dêroer yn *Lyts Frisia* 2010 (nrs. 1 o/m 4) en 2011 (nû. 1).

²Sj. ek *Lyts Frisia*, jrg. LX, nû. 1, maart 2011, s. 4-7.

³Ferl. ek de needgjalp fan Jan Schotanus (yn de *Ljouwerter Krante*, 08-04-2011, s. 6), dy't pleitet foar in 'Grien boekje foar it Frysk' om dêrmei mear dúdlikens te jaan op it mêd fan de stavering. De oersetwurdböeken (F/N-1, 1984 en N/F-2, 1985) sprekke inoar gauris tsjin en yn it nije hânwurdböek Frysk/Frysk (2008) kin it wer oars wêze. Der moat dus neffens Schotanus in wurdlist komme mei meartalfoarms, ôfliedings, tiidwurden mei de bûgingsfoarms en nammen dy't ynboargere binne. Ik tink ek oan de ôfbrekplakken foar tref- of stekwurden (mei in punt oan te jaan): West-Eu.ro.pees.ke, ka.fee.ke, ensfh. In beskate politike partij hat Schotanus syn 'tegest' op rabat brocht by Deputearre Steaten (*Actief*, 20-04-2011). 'GrienLinks' foar in 'Grien boekje' sille wy mar sizze.

⁴Foarms as *doest*, *noost*, *dêrst* út it *Frysk Wurdboek* (1984, s. 181), hearre neffens my net yn in Fryske standert! Ik haw de ûndúdlikens oer de 'krekte' skriuwwize ein foarrige ieu op it aljemint brocht by taalkundigen fan de Fryske Akademy en by Rienk de Haan fan it *Taalburo* (dat buro bestiet no net mear). As gefolch dêrfan waard der omtinken oan jûn yn De Haan syn treflike skriuwwizer 'Mei freonlike groetnis' (Ljouwert, 1995, s. 129).

avensearje' te wêzen. Us *-je*-tiidwurdsfoarms moatte dus de foarkar krije en (as der gjin betsjuttingsferskil is) winliken as iennichste standertnoarm akseptearre wurde: *achtsje* (achte), *bûgje* (bûge), (jin) *bedroevje* (bedroeve), *damje* (damme), *dichtsje* (dichte), *eazgje* (eaze), *eruje* (erve), *ferplichtsje* (ferplichte), *glydzje* (glide), *groetsje* (groete), *hakje* (hakke), *keroje* (kerve), *kleurje* (kleure), *moetsje* (moete), *partsje* (parte), *pasje* (passe), *studearje* (studeare) (dus ek *kampearje* en *parkearje*), *waaksje* (waakse) ensfh.⁵

Yn 'e twadde en tredde persoan iental falt sawol yn 'e sprek- as skriuwtaal de 'e' om reden fan ritmyk gauris út, dus 'do donderst/kuierst/einichst' en 'hy dondert/kuier/einicht'. Earder waard dat yn guon grammatika's en learboeken wol autorisearre.⁶ It ferskynsel waard ek wol sjoen as in yntern-Fryske ûntjouwing. Wy rinne lykwols it gefaar dat de *-e*-foarms de *-je*-tiidwurden (hieltiten mear) út it stee wrotte. It is dus fan grut belang dat benammen yn ûnderwiislearmiddels en stikken fan de oerheid konsekwint fêsthouden wurdt oan foarms as: do *azemest* / *bletterest* / *bongelest* / *einigest* / *kuierest*' en 'hy *azemet* / *einiget* / *kuieret*'. Mar ek yn de media en yn lêsböeken soene skriuwers der folle better oan fêsthâlde moatte.

Datselde jildt foar de *-earje*-farianten. Waling Dykstra seach blykber it gefaar al ier, want hy jout yn syn *Friesch Woordenboek* (1900-1911) op in inkelde útsûndering nei allinnich mar *-earje* (bgl. *adfertearje*, *faksearje*, *ynkassarje*, *krimmenearje*, *trappearje*).

Yn it *Frysk Wurdboek* (1984) wurde de staveringswizigings fan 01-01-1980 opnommen en stiet by 'Wurdeinen' (s. 20) 'De útgong *-eren* yn it Nederlânsk

⁵It Frysk hat in hiele protte tiidwurden dy't op *-je* útgeane, bygelyks *studearje*. Fan it type *-earje* binne der ytlke hûnderten. Faaks wol sa'n tûzen. Dy steane moai op in rychje yn it *Omkearwurdboek fan de Fryske taal* (Fryske Akademy, 1992, 470 siden). Alle oare *-je*-tiidwurden, fan *laabje* (Holl.: 'lasteren, kwaadspreken') oant en mei *sûzje* (Holl.: 'suiszen'), steane dêr ek yn, mar wol fan eferen nei foaren op alfabet (in saneamde retrograde folchoarder fan einletters). Se steane út soarte tige ferspraat tusken alle mooglike oare wurden en wurdsorten en binne sadwaande net maklik te finen. Yn oare wurdböeken ek net. Sjoch dêrom myn list mei hûnderten *-je*-tiidwurden op www.ffu-fri.eu/publikaasjes, dy't ik yn de njoggentiger jierren fan de foarrige ieu opnommen hawwe woe yn it ûnmisbere learboekje *Tiidwurden* (Ljouwert: Afûk, 1989, 2000), eventueel mei de Hollânske en Ingelske oersettings derby, mar de nije Afûk-direkteur, Koen Eekma, seach dêr, tige koartsichtich, it belang net fan yn. It ynternet jout lokkigerwize hjoed-de-dei in ûntsnappings- en ferspriedingswei, al is dat ek net ideaal.

Ik haw se (útsein de *-earje*-tiidwurden), foarsafier't se *geef* Frysk binne, foar jo byinoar swile (alve siden fan fjouwer kolommen). De Hollânske wjergaders fan de tiidwurden binne no allinnich te finen yn it *Frysk Wurdboek Frysk-Nederlânsk* (diel I; Fryske Akademy, 1984). Foar oersettings yn it Ingelsk kin it *Frysk-Ingelsk wurdboek/Frisian-English Dictionary* (Fryske Akademy/Afûk, 2000) rieplachte wurde.

Troch de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk driget it rike besit oan *-je*-tiidwurden te ferwurden ta *-e*-tiidwurden. Bygelyks: *nammefoarm*: *hoopje/sakje* → **hope/sakke*; notiid: *hy hope/sakket* → *hy *hoopt/sakt*; *doetiid*: *hy hope/sakke* → *hy *hoopte/sakte*; *hy hat hope/(is) sakke* → *hy hat *hoopt/(is) sakt*. Dêrom is it fan belang dat in sa grut mooglik ferskaat oan *-je*-tiidwurden yn en bûten it ûnderwiis op in goede wize *fakenfolle* brûkt wurdt. Helpje jo mei? Klik mar ris op: www.fryskebeweging.nl/organisaasjes/ffu/publikaasjes/list of streekrocht op www.ffu-fri.eu/publikaasjes/list.

⁶Bygelyks troch G. van der Woude yn syn (earder tige) bekende learboekjes *Fremd wurdt eigen I* (1975; 1981, s. 57) en *Fremd wurdt eigen II* (1976, s. 30 en 31).

wurdt yn it Frysk *-earje*: redenearje, konferearje'. Dat wurdt yn it wurdboek lykwols wer ûnderstek dien troch by de útgong *-eare* (s. 213) te ferwizen nei *-earje* en der dan wer oan ta te heakjen: 'Ook *-eare*; *-earde*, *haw -eard*'. Dêrmei wurdt de doar fannijs iepenset foar in stikje ûntfrysking en sil de *-je*-útgong op 'en doer (noch mear) belies jaan moatte. Yn *studeare*, 'do *studearst*, hy *studeart*' wurdt de brekking út 'do *studearrest* (sis mar: *studerrest*) en 'hy *studearret*', in tige sintraal ferskynsel yn 'e Fryske fonology, ek nochris slim oantaast. Twaris slim mis dus!

Waling-om syn noarm wurdt lokkigerwize trochset yn de *Nije list fan frjemde wurden* (Ljouwert: Fryske Akademy, 2000) fan Beart Oosterhaven en ek yn it nije *Frysk Hânwurdboek* (Ljouwert: Fryske Akademy/Afûk, 2008) tapast. Op Afûk-eksamens wurdt de foarm mei *-e* (*azeme[s]t*, *einige[s]t*, *studearre[s]t*) as *iennichste* talitten. In goed en needsaaklike standerdisearringsbeslút. De *-je*-tiidwurden moatte hoede en noede wurde. It is in grutte rykdom.⁷

De groep fan sterke of ûnregelmjittige tiidwurden stiet yn it Frysk frij swak. In protte wurde (û.m. troch analogywurking en Hollânske ynfloed) swak of regelmjittich. Dan kin *bedjerre* yn doetiid en mulwurd ferwurde ta *bedjerde* (bedoarn) en *haw bedjerd* (haw bedoarn). En *frieze* ta *friesde* (frear) en *it hat friezen* (it hat ferzen). Ut reden fan taalbehâld fertsjinnet de sterke (ûnregelmjittige) of lûdwikseljende foarm almeast de foarkar en didaktysk sjoen moat dy dan as earste en faaks wol as iennichste (standertfoarm) oanleard wurde.⁸

De sterke of ûnregelmjittige tiidwurdsfoarm (mei *lûdwiksel*) kriget dus as regel sterk de foarkar boppe de *swakke* of *regelmjittige* (en *net-lûdwikseljende*) as beide tastien binne: *ik diek* (dekte), *dreau* (driuwe), *flocht* (flechte), *hold* (hâlde), *hong* (hinge), *gou* (jilde), *kniep* (knypte), *litte* (lijde), *liek* (like), *preau* (priuwe), *roek* (rûkte), ensfh. In oare mooglikheid is dat (in stikmannich) Fryske tiidwurden de (sterke) Hollânske foarm krije as dat nét winsklik is: *blike* - *bleek* (blik/blykte) - *is bleken* (blykt); *gripe* - *griep/grypte* - *haw grepen* (grypt). Myn útstel is dan ek om de sterke of ûnregelmjittige foarms lykas *bleek*, *bleken* en *grepen* bûten de Fryske standert te kearen (distânsjebeginsel). By suver alle reduksje-mooglikheden spilet dus it ôfstân hâlden ta it Hollânsk wer in grutte rol.⁹

⁷Yn it learboekje *Tiidwurden* (2000) fan Dick Eisma en Jan Popkema wurde foarkarsfoarms mei fet oanjin en beskate njonkenfoarms steane yn de noaten. Afûk-lesjouwers móatte dy foarkarsfoarms, benammen om didaktyske reden, as *earste* oan har kursisten leare (s. 34). It leit dus foar de hân om dy fette foarms as standertfoarms te beskôgjen. De oanbelangjende alfabetyske list mei ûnregelmjittige tiidwurden (s. 35-69) - en dan benammen de fetprinte foarms dêryn - kin sadwaande bydrage ta it fierder standerdisearjen fan it Frysk. Fetprinte sterke, ûnregelmjittige mulwurdsfoarms as *bleken*, *grepen* see ik, fanwegen it distânsjebeginsel, regelmjittiger ferbûge wolle: *is blykt*, *hat grypt*.

⁸Sjoch ek *Tiidwurden* (2000).

⁹Sjoch ek *Tiidwurden* (2000).

Reduksje fan stavering of lûd

12. By staverings- of fonologyske farianten (dûbelfoarmen ensfh.), dy't gauris ek dialektyske farianten binne, wurdt as standertnoarm de foarm beskôge dy't yn it skriftlik taalgebrûk de lêste fearnsieu it meast gongber is. Yn de measte gefallen liket it ferwizingssysteem yn it *Frysk Wurdboek I* (1984) dy fariant te jaan: sa is bygelyks it foarheaksel *ûn(t)* de standertfoarm en net *on(t)*, dus *ûn* waar en *ûn* trinne binne de standertfoarms. It distânsjebegjinsel sil grif mei-spile hawwe.

Swierrichheden by it skriuwen learen fan it Frysk jouwe ek foarms *as*, *of*, *oft*, *as* en *at*. Sûnder *as* en *of* kinne wy net, mar dat leit oars as it om de skriuwwize fan it bynwurd *at* giet. Dat wurd is betreklik jong en oeral dêr't *oft* stiet, soe neffens guon lju faaks likegoed *at* stean kinne. *At* kin beskôge wurde as in oare skriuwwize foar de útspraak fan *oft* ('ik wit net hokfoar minsken *oft/at* der wiene'). Mar it kin noch yngewikkelder: *at* kin neffens guon *as* ek noch ferfange ('*as/at* it reint, gean ik net op 'e fyts'). Dy ferfanging mei lykwols wer net yn sintsjes *as*: in libben *as* in ezel; sa blau *as* laai; *as* fersienne bleau er stean; ik haw mear *as* hy/him; dit is wat oars *as* dat; it is krekt *as* komt der immen oan. Dat jout dus betizing. Mei rjocht hawwe lesjouwers it mier oan safolle/tefolle ferskaat.

Noch foar it ynstellen fan in taalnoarmkommisje troch de Afûk yn 1985 (om te kommen foar in noarm foar skriuwers en oersetters fan Afûk-útjeften) hie it Deistich Bestjoer fan de Afûk al besletten om 'at' foar 'as' net langer ta te litten yn Afûk-útjeften. De Afûk woe ta op mear ienheid yn de taalnoarm.¹⁰ In ferstannich beslút, dêr't nei it ferdwinen fan Rindert Straatsma as Afûk-direkteur lykwols net langer de hân oan holden waard. De lesjouwers, dy't wiis wiene mei de eliminaasje fan *at*, moasten harren út en troch dochs wer opnearje as it mis gong, bygelyks by de 'fernijing' fan guon *kursus*boeken troch relative bûtensteanders. Om oer it hanthavenjen fan de taalnoarm yn 'de lêsbouken dy't de Afûk útjout, mar te swijen. Lang net alle 'fernijing' is in 'ferbettering' by de Afûk.¹¹

13. By staveringsfariaasje mei in Fryske fariant en in ynterferinsje (dy't soms ek dialektysk wêze kin) is de Fryske(re) foarm de standertfoarm foarsafier't dy skriftlik de lêste 25 jier gongber is: *-earje* is de standertútging en net *-eare*: *avensearje*, *probearje*, *kampearje*, *parkearje*. Itselde soe jilde moatte foar it efterheaksel *-eftich* (en net *-achtich*): *reuseftich*, *readeftich*, ensfh., ek al seit it *Frysk*

¹⁰Sjoch Rindert Straatsma syn artikel 'Nei in taalnoarm foar it Frysk' (yn: *Us Wurk*, jrg. 37, 1988, s. 100). Jan Popkema hat yn syn treflike en ûnmisbere *Grammatica Fries. De regels van het Fries* (Utrecht: het Spectrum B.V., 2006) it probleem mei *at* ek konstataarre en skriuwt: 'Om mogelijke verwarring in dit (leer)boek te vermijden, hebben we steeds *oft* en *as* gebruikt, ook als het net zo goed *at* had kunnen zijn'. *At* mar hielendal net brûke, liket my better. Wy kinne it misse as pinemûle.

¹¹Dat jildt net allinnich foar it neamde foarbyld, mar benammen ek foar it talitten fan alle mooglike hollânismen yn Afûk-lêsbouken foar bern en folwoeksenen. Om oer oare útjouwers mar te swijen. De grize giet jin bytiden oer de grouwe en de eagen dogge jin sear.

Hânwurdboek F-F (FHWB, 2008): 'ek *-achtich*'.

Op grûn fan it ferwizingssysteem en it distânsjebegjinsel soe de standertfariant *east* (en net *oast*), *efter* (en net *achter*) wêze moatte. Net altiten is der lykwols in noarmoanwizing yn WB-I (1984) te finen. It distânsjemotyf kin dan helpe om ta in standertfariant te kommen, bgl. *nea* (nét 'noait', al hat it FHWB, 2008, it opnommen) en *ea* (en nét 'oait', ek al hat datselde FHWB it opnommen), *earne* en *nearne* (en net dy aaklike hollânismen 'erge[n]s' en 'nerge[n]s', dy't it FHWB dochs opnommen hat, mar mei rjocht wol mei in (H.) markearret). Waling Dykstra en Douwe Kalma soene neat fan sokke Hollânske ynslûpsels hawwe moatte.¹² Ik moat likemin wat fan sok taalúch hawwe.

14. Foarsafier't yn in konkreet gefal neat oer de winsklike standertfoarm te sizzen is op grûn fan it foargeande, soe de *meast Frysk identifisearjende* foarm de standertfoarm wêze moatte. By it *brekken* en *rekken* fan lûden is dat grif it gefal. Sadwaande binne *brekkingsfoarms* almeast de standertfoarms: *ienichste* (net: ienichste), *bruorren* (net: broers), *kuolkast* (net: koelkast), *studearret* (net: studeart), *foarrige* (net: foarige). Dat soe ek jilde moatte foar de (*brutsen*) útspraak, ek al is dy op skrift net te sjen: [injɛstɔn] (ynearsten), [mɔ̃aistə] (moaiste), [brjɪ flkə] (briefke), [grjɪ ntə] (griente).

It lange lûdsysteem fan it Frysk is 'riker' as it dêrmei te ferlykjen systeem fan it Hollânsk. Yn it Frysk stiet njonken elts koart lûd in langien. It ferienfaldigen fan it lange fokaalsysteem betsjut dan almeast in lykstriken nefens it Hollânsk. Dat wy moatte de lange, rutsen lûden yn eare hâlde, likegoed mûnling as op skrift. In moaie opdracht foar de meiwurkers fan ús omroppen, 'de' Omrop foarop, en fan ús kranten en tydskriften. Soks soe bygelyks likegoed jilde moatte foar typyske Fryske *rutsen* lûden yn wurden as: rôt (rot), rôk (rok), pôt (pot), stôk (stok), mês (mes), glêd (gled). Dy rutsen lûden hawwe fansels de pree. Noch better: ban de koarte lûden yn sokke wurden út de (mûnlinge en skriftlike) standert!

Frysk en ûn-Frysk

Oant safier mar wer myn pleit foar in bettere Fryske standerttaal. Ik bin op dat stik noch net alhiel 'útpeopt', mar sil yn de kommende stikjes dochs wat mear de klam lizze op *min/gjin* 'Frysk', op *ûnfrysk* (net passend by it Frysk [folks]karakter en de Fryske kultuer) en *ûn-Frysk* (net passend yn it Fryske taalsysteem).¹³ De Fryske kranten steane der 'fol' mei (al stiet der fansels noch

¹²Waling Dykstra, *Friesch Woordenboek* (1900-1911) seit oer 'oait' en 'noait': 'holl.isme voor *ea* en *nea*'; 'ergens' en 'nergens' neamt er net iens! Wêrom hat it FHWB (2008) Dykstra syn opmerking(s) net oernommen en de oanbelangjende wurden net markearre mei in (H.)? Dykstra soe fandatoangeande yn Douwe Kalma in bûnsmaat fûn hawwe.

¹³Waling Dykstra wie grif ien fan de earsten dy't it begryp 'Onfrysk' brûkte. Faaks wol de alderearste. Bgl. yn syn 'Onfrysk', yn: *Sijucht en Rjucht*, 1890 (s. 140-141): 'It is faek op to merken, dat in skriuwer it sels net fielt as er him *onfrysk* útert, troch dat er to folle oan 't Hollânsk forwend is om it fiele to kinnen. Ek lykje dy ljue wol to mienen dat se eltse hollânsk wird of sprekmear sa letterlyk

in bedroefd bytsje Frysk yn dy kranten). Ik slút dêrom dit stikje yn ús tydskrift foar Fryske striid en literatuer ôf mei inkelde priuwkes fan it meast sprekken taal- en staveringsûnrant út twa kollums fan in noch jonge, op in Frysk (literêr) ûnderwerp promovearre frisiste.¹⁴ Net de minste dus. Ik hantearje dêrby ek de kritearia foar in Fryske-taalstandert dy't ik oant no ta yn ûnderskate nûmers fan *Lyts Frisia* werjûn haw.

Kollum 'Paradoks' (LC, 15-04-2011, s. 9):

- 'Dochs leit achter it fiadukt dêr't de bus stoppet gjin achterbuurt' - Dochts leit efter it fiadukt dêr't de bus stilhâldt, gjin efterbuert' Taljochting: 'stopje' betsjut wat oars yn it Frysk en in skrapke ('komma') nei de bysin liket my tige winsklik.

- 'Graffiti, drugsspuiten [...] - graffiti

Talj.: Dochts mar efkes de staveringsregel opsykje of de *Nije list fan frijemde wurden* (2000) rieplachtsje.

- 'Grykse studinten' - *Grykske* studinten Talj.: staveringsflater.

- 'Dat sy fansels gjin tiid hawwe' - Dat sy it fansels net oan tiid hawwe

- 'At jim dit lêze, lústert C. nei alle wierskynlikheid nei ien fan de lange tankopsommings dêr't ûndersikers yn Grikelân har lêzings mei begjinne' - As jim[me] dit lêze, harket C. nei alle wierskynlikheid [foar 't neist?'] nei ien fan de lange tankopsommings[,] dêr't ûndersikers yn Grikelân har lêzings mei begjinne Talj.: It hie oars ek noch 'lústeret' wêze moatten. En as *alle* ûndersikers yn Grikelân har sûnder beheining altiten bekweadigje oan tankopsommings, dan hie der winliken in skrapke nei tankopsommings stean moatten. As der 'opsommings' stiet, en dat is mear as treflik, dan freget de konsistinsje om 'lêzings'.

- '[...] de man of frou mei de kaai fan it hek [fan de kampus] [...] oer Sparta regearden'

- [...] de kaai fan it stek [fan de kampus] [...] oer Sparta regearren Talj.: 'Hekken' fynt men ornaris yn tsjerken en oan mûnen en as 'stekje' past it net by in kampus. De (bûgings)foarms fan 'regeare' binne gâns better Frysk as dy fan 'regeare', it FHWB ferwiist ek net nei 'regeare'.

- 'De ephoria [...] waakt oer alle ûndersyksgegevens' -De efoaria [...] wekket oer [past op] alle ûndersykmateriaal/ ûndersyksdata Talj.: 'Wake' en 'gegevens' binne rare hollânismen (H.).

as't kin yn 't Frysk werom jaen moatte. Dêrtroch kin hjar skriuwrant sa stiif en houterich wêze." Ferl. ek: *Sljucht en Rjucht*, 1903, s. 189-191, 'Wer ris hwet oer Frysk en Onfrysk'.

¹⁴It binne twa kollums fan Joke Corporaal yn de *Ljouwerter Krante* ('freed') fan 15 april ('Paradoks') en 29 april ('Balkon') 2011. In universitêre eftergrûn yn de frisistyk jout noch (lang) gjin garânsje foar goed en geef Frysk taalgebrûk. Dat hat Teake Hoekema earder yn dit blêd ek al ris konstataarre. Moat Joke earst noch in hoartsje by Pieter de Groot yn 'e lear? Dy is ornaris wol los fertroud. En as der noch 'korrektors' foar it Frysk by de krante binne, dan kinne dy better ûntslach krije.

Kollum 'Balkon' (LC, 29-04-2011, s. 7):

- 'Even oerwage ik ús guos omheech te hâlden, it ienige ornamint op ús balkon [...] - *Efkes tocht ik der oer om/ liet ik yn my omgean om ús goes* omheech te hâlden, it iennige/iennichste ornamint op ús balkon [...] Talj.: It tiidwurd 'oerwage' betsjut wat oars as wat hjir bedoeld wurdt en 'oerwege' is in hollânisme mei as doetiid 'oerwoech'. It is: ien *goes*, twa *guozzen*. Wat better om de brekking tinke, ek as it net moat, en de foarkar jaan oan *brutsen* foarms lykas *iennichste*.

- 'Doe [...] hat er [= de goes] in pear wiken yn de wenkeamer stien' - Doe hat er in pear *wike* [...] Talj.: Omdat it grif om in *oanslutend* tiidrek giet, moat de meartals-*n* fan wiken yn it Frysk weilitten wurde: in pear *wike*.

- '[...] mar it wiene der tefolle' - [...] mar it wiene tefolle Talj.: It wurdje 'der' is in letterlike oersetting fan it Hollânske 'er' en stiet hjir foar in (beskaat of ûnbeskaat) telwurd ('Maar het waren er vier/ te veel', 'Ik heb er [= 'ervan'] vijf/ verscheidene'). It is in raar ynslûpsel út it Hollânsk (in *syntaktyske ynterferinsje* soe men ek sizze kinne). 'Der' past foar telwurden net yn de bou fan in Fryske sin en móat weilitten wurde.

- Ik makke de bûtenkant soarfâldich skjûn - Ik makke de bûtenkant *mei soarch* skjûn Talj.: Grif wie 'soarfâldich' bedoeld (stiet ek yn it FHWB), mar it rûkt tefolle nei it Hollânsk; 'mei soarch' achtsje ik net 'ûnfrysk' (sj. ek noat 13).

- 'Ik moppere, C. kipere swijend ûnkrûd [...] - Ik *foetere/ prottele* [...] Talj.: In hollânisme as 'mopperje' kin hiel maklik miyd wurde. Efkes yn it wurdboek bij 'mopperen' sjen.

- '[...] en se [= de potten] op har nije plak te setten [...] - [...] op har *nij* plak te setten [...] Talj.: By in *it*-wurd (in ûnsidich haadwurd: *it* plak) mei in eigenskipswurd (Holl.: 'bijvoeglijk naamwoord') derfoar lykas *nij* (in *nij* plak) mei neffens de Fryske taalregel(s) dat eigenskipswurd allinnich ferbûgd wurde as der *it/dit/dat* (it/dat *nije* plak) foar stiet. Dus as der in *besitlik* foarnamwurd (bgl. 'har/syn/ús') foar stiet, dan mei dat it-wurd nét ferbûgd wurde; ferl.: syn *read* jaske, har *tsjok* ankel, myn *griis* burd. It eigenskipswurd mei ek net ferbûgd wurde as der *in* foar stiet: 'in *moai* hûs' en nét 'in *moaie* hûs'. Mar ien dy't it Hollânsk ken en net allochtoan is, sil him/har mei 'een mooi huis' grif net sa gau fersinne. En yn it Frysk sadwaande likemin. Mei in *besitlik* foarnamwurd derfóar is it lykwols altiten oppassen.

- '[...] wannear't de folgjende dei is wêrop at jo [...] - [...] wêrop't/ wêrom of jo [...] Talj.: Sjoch boppe foar it mijen fan dat folslein oerstallige en betiizjende *at*.

Sa, dat wie dus net sa'n *moai, priizgjend* beslút. It lêzen fan sokke kollums soe wat de taal- en staveringskwaliteit oanbelanget net in tamtaasje wêze moatte, mar in geniet. Wat net is, kin lykwols komme, ek by jit jonge frisisten. Trochsette mei skriuwen en it geregeld trochnimmen en oereidzjen fan de regels fan it Frysk soe grif fertuten dwaan. Wy jouwe de hope net op ...

Sytze T. Hiemstra